

«تلفیق و جمع‌بندی گزارش‌های ارسالی از مدیران»، طرح‌های بررسی وضعیت علم در کشور برای جهت‌گیری آینده- بخش دوم»، (دکتر محمد شاهدی)

طرح «تلفیق و جمع‌بندی گزارش‌های ارسالی از مدیران طرح‌های بررسی وضعیت علم در کشور برای جهت‌گیری آینده- بخش دوم» حاصل نتایج شش طرح پژوهشی ذیل است:

بررسی وضعیت علوم اسلامی در کشور برای جهت‌گیری آینده

بررسی وضعیت علوم انسانی در کشور برای جهت‌گیری آینده

بررسی وضعیت علوم پایه در کشور برای جهت‌گیری آینده

بررسی وضعیت علوم دامپزشکی در کشور برای جهت‌گیری آینده

بررسی وضعیت علوم کشاورزی در کشور برای جهت‌گیری آینده

بررسی وضعیت علوم مهندسی در کشور برای جهت‌گیری آینده

در گزارش نهایی طرح تلفیق به نکاتی پیرامون مشکلات و مسائل کلان وضعیت علم کشور تأکید شده است. طرح‌های شش‌گانه فوق ضمن بررسی وضعیت علم کشور و آسیب‌شناسی آن، راهکارهایی را برای برون‌رفت ارائه کرده‌اند، که در صورت عمل به آنها، گام موثری برای اعتلای علم و دانش کشور و همچنین ارتقای جایگاه کشور در زمینه‌های مختلف علوم انسانی و اسلامی و همچنین علوم محض و کاربردی برداشته می‌شود.

در گزارش حاضر ابتدا پیرامون موضوعاتی نظیر «کمیت و کیفیت دانشگاهها»، «جایگاه دانشگاه»، «ارتباط دانشگاه با جامعه»، «آموزش (محتوای دروس، برنامه‌های آموزشی، برنامه‌های درسی، دوره‌های بین‌رشته‌ای و فرارشته‌ای»، «هیئت علمی»، «تعیین هرم مناسب دانش‌آموختگان»، «اشتغال دانش‌آموختگان»، «پژوهش و طرح‌ها»، «مقالات و انتشارات»، «تشکیلات علمی نظیر انجمن‌ها»، «بودجه»، «تجهیزات و امکانات»، «اخلاق آکادمیک و فرهنگ دانشگاهی»، «مهاجرت نخبگان»، «ارتباطات بین‌المللی»، «آینده‌نگری در علم و فناوری» و «امنیت و سلامت جامعه» آسیب‌شناسی شده و در ادامه راهکارهای علمی و عملی برای بهبود شرایط فعلی ارائه شده است. راهکارهای ارائه شده بطور اجمال عبارتند از:

۱- کمیت و کیفیت دانشگاهها

- وزارت علوم به موضوعات سیاست‌گذاری، اصلاح برنامه‌ها با همیاری افراد خبره و صاحب‌نظر، گسترش دانشکده‌ها و رشته‌ها به صورت مطالعه‌شده و بر اساس نیاز برنامه‌های توسعه، هدایت دانشگاه‌ها به سوی کارآمدتر و کیفی‌تر شدن و نظارت مستمر بر اجرای صحیح فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی و ارتقای فعالیت‌های دانشگاهی بپردازد و امور در سطوح پایین‌تر را به دانشگاه‌ها واگذار کند.
- ارتقای سطح علمی دانشگاه به هیچ وجه معلول توسعه کمی مراکز دانشگاهی نبوده، بلکه رعایت معیارهای کیفی، موجب ارتقای سطح علمی می‌شود.

- با تأسیس رشته‌های تحصیلی جدید با اقبال جهانی، جامع‌نگری علمی و از بین رفتن فاصله بین رشته‌ها و بوجود آمدن میان-رشته‌ای‌ها، توسعه دوره‌های مجازی دانشگاهی، ایجاد دوره‌های بدون مدرک، حضور استادان، پژوهشگران و دانشجویان از کشورهای دیگر، ایجاد فرصت‌های مطالعاتی و توسعه دوره‌های پسا دکترا در دانشگاه‌های معتبر کشور گام مهمی در جهت افزایش کیفیت دانشگاه‌ها برداشته می‌شود.

۲- جایگاه دانشگاه

- دانشگاه نهادی است یادگیرنده و یاددهنده، کشف‌کننده و گسترش‌دهنده دانش که نماد ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی و مروج نواندیشی و آزادی علمی است. (به عبارت دیگر دانشگاه دارای معیارهای خاص ملی و بین‌المللی است و هر موسسه علمی نمی‌تواند دانشگاه تلقی شود) با فراهم‌آوردن بستر خلاقیت و نوآوری، زمینه‌بستگی ملی را فراهم می‌کند.
- مسئولیت‌پذیری و پاسخگو بودن به نیازهای اجتماعی، شاخص دیگر دانشگاه است. با چنین تصویری از دانشگاه به عنوان پیشران جامعه دانش‌بنیان، می‌توان سیاست‌های مدیریت آموزش عالی را در جهت ارتقای نقش و جایگاه دانشگاه تدوین کرد.
- وزارت علوم باید بیشتر به نظارت، ارزیابی و تشویق بپردازد.
- در برنامه چهارم توسعه، مطابق با پیشرفته‌ترین نظام‌های علمی جهان، دانشگاه‌ها از کلیه قوانین کشور مستثنی شدند تا بر اساس مصوبات هیأت امنای خود اداره شوند. باید توجه داشت برای اداره دانشگاه، خود دانشگاهیان با حمایت و نظارت هیأت امناء، مناسب‌ترین انتخاب هستند. وزارت علوم می‌تواند نظارت عالیه داشته باشد..
- در کنار نظارت مستمر بر آموزش و پژوهش، ارزیابی مستمر از آموزش و پژوهش برقرار شود.
- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری بجای دخالت در امور دانشگاه‌ها به سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی کلی بپردازد و نظارت مستمر بر کیفیت آموزش داشته‌باشد و ساز و کار ارزیابی مستمر از آموزش و پژوهش را تقویت کند.
- در انتخاب و انتصاب مدیران ارشد دانشگاه‌ها و وزارت متبوع، صلاحیت علمی، کارایی، مدیریت و تجربه ملاک عمل باشد.
- نظارت بر مؤسسات آموزشی و پژوهشی جدید، در اولویت قرار گیرد و معیارها و شاخص‌هایی برای دانشگاه، موسسه آموزش عالی، دانشکده‌های خاص، دانشگاه‌های علمی کاربردی و مدارس عالی و غیره تعیین و به اجرا گذاشته شود.
- برای استقلال بیشتر هیأت امنای دانشگاه‌ها اقدام لازم صورت گیرد تا در تدوین و اجرای برنامه‌ها و عزل و نصب مدیران اختیار و در جذب هیأت علمی و پذیرش دانشجوی دکتری تخصصی، استقلال داشته‌باشند.
- محیط‌های آموزشی و پژوهشی از سیاست‌بازی و سیاسی‌کاری گروهی مصون نگاه داشته شوند و در کنار آن در وظایف ارگان‌های امنیتی و نحوه عملکرد آن‌ها در جهت آزادی عمل دانشجو، استاد و کارمند تجدید نظر صورت گیرد.
- اهتمام در یکپارچگی عملکرد فرهنگی، اقتصادی و سیاست‌گذاری در دانشگاه‌ها، توجه به دست‌بندی بر اساس مأموریت‌ها، به جای طبقه‌بندی، ارتقای جایگاه دانشگاه را ممکن می‌کند.
- توجه به دغدغه‌های روز جامعه، تلاش در جهت رفع معضلات و مشکلات ملی، تقویت بینش و نگرش علمی در عامه مردم، می‌تواند ضمن نفوذ علم در جامعه، جایگاه و اعتبار دانشگاه را در میان طبقات مختلف اجتماع (و نه صرفاً قشر تحصیلکرده) فراهم سازد.
- ضرورت دارد تصمیم‌گیری برای دانشگاه‌ها در چارچوب ضوابط و از طریق هیأت امناء بوده و از دخالت گروه‌ها و تشکلهای و افراد مختلف با سلیقه‌ها و نظرات مختلف برای امور مختلف دانشگاه‌ها احتراز شود.

۳- ارتباط دانشگاه‌ها با جامعه

- ارتباط دانشگاه‌ها با جامعه در تقویت نظام نوآوری در کشور به ویژه بین بخش‌های تولیدی و خدماتی دولتی و غیردولتی و دانشگاه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.
- زمینه‌های مشارکت دانشگاه، صنعت و دولت به عنوان عامل توسعه اقتصادی کشور فراهم شود. فناوری و نیازهای مردم هر لحظه در حال تغییر و تحول است. برآورده کردن این خواسته‌ها محتاج تولید محصولات و ارائه خدمات جدیدی است که از طریق فعالیت‌های پژوهشی در دانشگاه امکان‌پذیر می‌باشد.
- دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی در تولید دانش و فناوری و تربیت نیروی انسانی مورد نیاز جامعه نقش محوری ایفا کنند.

- تقویت بخش‌های تولیدی، اجرایی و خدماتی در گرو استفاده از آخرین دستاوردهای علمی و فناوری‌های پیشرفته است. برای استفاده بهینه از این دستاوردها، ارتباط و همکاری دانشگاه به عنوان نماینده حوزه دانش با جامعه و توسعه و تقویت صنایع و خدمات غیردولتی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

- برقراری ارتباط دانشگاه با بخش اجرایی و تولیدی در شرح وظایف دانشگاه‌ها و سازمان‌های اجرایی نیامده است و ضرورت دارد با مصوبه‌ای قانونی سازمان‌های اجرایی و دانشگاه پاسخگو به این امر شوند. در کنار آن دانشگاه‌ها و سازمان‌های اجرایی در منطقه خود با ادارات محلی جلسات هماهنگی و مذاکره برگزار و نسبت به چگونگی حفظ و ارتقاء ارتباط مؤثر برنامه‌ریزی و مصوبات خود را اجرایی کنند.

- تشویق ایجاد واحدهای تحقیق و توسعه فعال در واحدهای تولیدی بزرگ و در پارکهای فناوری و واحدهای تحقیق و توسعه مشترک، موجب فراهم شدن شرایط لازم برای ارتباط بیشتر دانشگاهها و صنعت می گردد. دولت باید برای ایجاد و توسعه این واحدها تشویق‌هایی منظور کند.

۴- آموزش (محتوای دروس، برنامه‌های آموزشی، برنامه‌های درسی، دوره‌ها، بین رشته‌ای، فرارشته‌ای)

- با توجه به تحول علوم و شرایط اقتصادی-اجتماعی، لازم است برنامه‌های آموزشی به صورت مستمر بازنگری و با توجه به شرایط و نیازهای روز و آینده اصلاح شود.

- لازم است دانشگاه‌های پُرسابقه، در تنظیم برنامه‌های آموزشی و محتوای دروس بسته به شرایط محیط و امکانات خود استقلال عمل داشته باشند.

- ضرورت توجه به کیفیت منابع درسی و شیوه آموزش زبان فارسی در مدارس و دانشگاه‌ها با تکیه بر نقش معرفت‌شناختی زبان، توجه به برنامه‌های اسناد بالادستی به منظور تحقق اهداف برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۰-۹۵) در توسعه کیفی رشته‌ها و لزوم گسترش گرایش‌های میان رشته به درستی احساس می‌شود.

- مرزهای دانش سده ۲۱ به روشنی آنچه در گذشته بوده، نیست. فیزیکدان می‌تواند یاری‌دهنده پزشک باشد، مهندس مکانیک می‌تواند در طراحی‌هایش از مکانیسم موجودات زنده تقلید کند (Biomimetics). بدنه آموزش عالی کشور لازم است انعطاف لازم را برای استقبال از میان رشته‌ای‌ها که در دنیای امروز روزانه بوجود می‌آیند، داشته باشد و به سرعت پاسخ بدهد.

- ایجاد رشته‌های نوین و گرایش‌های میان رشته‌ای متناسب با نیازهای علمی و اقتصادی جامعه و جذب و به کارگیری نیروهای نخبه و خلاق به عنوان اعضای هیأت علمی، تأکید بر ایجاد قابلیت‌های کار گروهی در دانش‌آموختگان و تقویت روحیه خلاقیت و نوآوری از ضرورت‌های جامعه است.

- ضروری است با یک مطالعه جامع و بر اساس نیازهای واقعی جامعه، دوره‌ها و مقاطع تحصیلی به تفکیک رشته‌ها مشخص و مسئولیت‌های آموزشی مؤسسات دولتی، پیام نور، آزاد و غیر انتفاعی تعیین شود.

- به بخش عملی درس‌ها اهمیت بیشتری داده شود و با تجهیز امکانات آزمایشگاهی و صحرایی و بهره‌گیری از امکانات سایر نهادها، دانشجویان علم را با عمل بیاموزند.

- با توجه به توانمندی‌های هیأت علمی دانشگاه، لازم است آموزش، ضمن در برداشتن معیارهای جهانی مشتمل بر دانش، مهارت و نگرش، انعطاف‌پذیری لازم جهت رفع نیازهای ملی را داشته باشد.

- در برنامه بازنگری بر مفاهیمی از جمله توسعه پایدار، انرژی‌های تجدیدپذیر و محیط زیست و نیز به رشته‌های نوین، دوره‌های میان رشته‌ای، فرارشته‌ای و علوم انسانی توجه شود.

- ارزیابی برنامه‌های آموزشی شامل دو بخش اساسی ارزیابی درونی و ارزیابی بیرونی است. مهمترین ملاک ارزیابی این برنامه‌ها، دستاوردها است که بیانگر توانایی‌های دانشجویان در تامین نیازهای جامعه می‌باشد. دستاوردها عبارتند از: دانش، طراحی، کار گروهی، تحلیل، مسئولیت‌های حرفه‌ای و اخلاقی، علم و جامعه، یادگیری مداوم، آگاهی از مسائل معاصر، کار با ابزارهای مدرن.

۵- هیأت علمی

- با توجه به ارتقای کمی و کیفی اعضای هیأت علمی با توجه به استخدام‌های بی‌رویه، عدم استخدام افراد کیفی در دوره‌هایی از زمان، عدم جذب سریع دانش‌آموختگان برجسته دانشگاه‌های خارج و داخل کشور، بازنشسته کردن بی‌رویه استادان باتجربه، اشتغال برخی از اساتید در دانشگاه‌های آزاد و مکانهای دیگر، اقدام اساسی در جهت رفع افت کیفیت دانشگاه‌ها ضروری به نظر می‌رسد.
- توجه به راههای حضور بیشتر اعضای هیأت علمی در دانشگاه‌ها و به روز شدن آنها و از جمله استفاده از فرصت‌های مطالعاتی نیز قابل توجه است.

۶- تعیین هرم مناسب دانش‌آموختگان

- تعیین هرم مناسب دانش‌آموختگان مستلزم مطالعه جامع روند سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی در بخش‌های مختلف و برآورد نیروی انسانی مورد نیاز کشور در برنامه‌های دراز مدت توسعه است و این برآورد تابع مؤلفه‌های اقتصادی و اجتماعی کشور در سطح ملی و بین‌المللی است. در هرم دانشگاهی لازم است تناسبی بین مقاطع مختلف تحصیلی ایجاد شود.
- بازنگری در نظام پذیرش دانشجو و توسعه رشته‌های دانشگاهی به ویژه در سطوح کارشناسی ارشد و دکتری، ضروری است.

۷- اشتغال دانش‌آموختگان

- برای نهادینه کردن فرهنگ کار و خدمت در جامعه به جای مدرک گرایی، برنامه‌های مناسبی طراحی و اجرا شود و دستگاه‌های اجرایی در کنار تقویت تشکلهای خصوصی موجود، برنامه‌های اشتغالزایی مؤثر و واقعی را دنبال کنند.
- لازم است ایجاد تعادل و هماهنگی میان عرضه و تقاضا (تعداد فارغ‌التحصیلان و میزان نیاز به آنها) مورد توجه قرار گیرد. برای جذب فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در زمینه‌های تخصصی مرتبط، کشور نیازمند سند استراتژی توسعه صنعتی است که با فراهم آوردن زمینه رونق زنجیره صنایع کوچک و صنایع مادر نیاز به تخصص را در سطوح مختلف الزام‌آور و دانشگاه‌ها را مأموریت محور کند. به این ترتیب تدوین و اجرای برنامه‌های دانشگاهی یکسان، ضرورت ندارد. توجه به این امر کشور را به توسعه مرزهای تکنولوژی، مشارکت فعال در تولید جهانی و سهمی شدن در تحولات صنعتی دنیا سوق خواهد داد و یکی از شاخص‌های توسعه اجتماعی در کشور تحقق خواهد یافت.
- ضرورت دارد دولت به کیفیت تولیدات داخلی با استفاده از علم و فناوری به هنگام، بها دهد. تشویق واحدهای تولیدی به داشتن واحدهای تحقیق و توسعه فعال و ایجاد و توسعه شرکت‌های مشورتی خدماتی از این نوع ساز و کارهاست.
- از بین شایستگی‌های مورد نیاز هر دانش‌آموخته، افزون بر شایستگی علمی، ویژگی‌های شخصیتی مانند تعهد اخلاقی، توانایی شناخت کلی از وضعیت زیرساخت‌های منطقه محل فعالیت و شناخت کلی از وضعیت نیروی انسانی منطقه و توانایی آنها در آموزش مورد تأکید بیشتری قرار گیرد.
- دانشگاه باید در ارتباط با ایجاد فرهنگ مناسب اجتماعی نیز خود را مسئول بداند.

- عواملی مانند داشتن اعتماد بنفس، خلاقیت، برخورداری از مهارت‌های تصمیم‌گیری، داشتن تجربه عملی در رشته تخصصی و برخورداری از بینش عمومی و دانش کاربردی از مهمترین عوامل تأثیرگذار بر اشتغال دانش‌آموختگان می‌باشند.
- در شرایطی که صنایع کشور به درجه‌ای از رشد نرسیده‌اند که کارآفرین باشند دانشگاه باید این وظیفه را به عهده گرفته و گروههای خلاق و ایده‌پرداز ایجاد کند که زمینه‌های لازم برای فعالیتهای اقتصادی در هر منطقه خاص از کشور را طرح کرده و دانش‌آموختگان را در این زمینه‌ها کار آفرین تربیت کنند.

۸- پژوهش

- ساماندهی نظام تحقیقات، مدیریت و نظارت بر طرح‌های پژوهشی هدفمند در جهت توسعه‌یافتگی و زمینه‌سازی برای استفاده از دستاوردها در برنامه‌ریزی‌ها، بومی کردن و کاربردی کردن تحقیقات، ارتباط بیشتر علم و عمل، تجهیز و تأمین امکانات پژوهشی،

تخصیص اعتبارات پژوهشی با توجه به اولویت‌های اجتماعی و جلوگیری از هزینه کردن اعتبارات پژوهشی در سایر موارد، مورد توجه بیشتر قرار گیرد.

- انعقاد قرارداد طرح‌های پژوهشی مشترک با دانشگاه‌های معتبر دنیا، امکان به روزرسانی دانش و فناوری و آگاهی از آخرین یافته‌های علمی و مهمتر از همه اولویت دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های کشورهای پیشرفته در تحقیق و پژوهش را فراهم می‌کند.

۹- مقالات و انتشارات

- برای گسترش پایگاه‌های الکترونیکی نشریات علمی و دسترسی به اینترنت پرسرعت در سطح کشور و بطور اخص برای دانشجو و دانشگاهی چاره‌ای اندیشیده شود.
- همواره باید محققین و دانشمندان برای هر دو مورد، کار در مرزهای دانش و کار برای توسعه کشور تشویق و در ضوابط و بخشنامه‌ها این دو مورد با روش خاصی گنجانیده شود.
- تبدیل علم به گواهی ثبت اختراع و فناوری مورد تاکید قرار گیرد.

۱۰- تشکلهای علمی (انجمن‌ها و....)

- فعال‌تر کردن نقش انجمن‌های علمی در تولید و توسعه علمی کشور ضروری است.
- ساماندهی مشکلات و برنامه‌ریزی در جهت توسعه پایدار کشور باید صورت گیرد.
- تأسیس و فعال کردن مؤسسه‌ای مستقل برای انجام مطالعات راهبردی و سمت دهی به آینده‌پژوهی به ویژه نقد، رصد، ارزیابی و ارائه طریق در برنامه‌های آموزشی و پژوهشی، به شدت مورد نیاز و تأکید است.
- به انجمن‌های علمی فعال، بهای بیشتری داده و از آن‌ها در امور مختلف به ویژه موضوعات آموزشی و پژوهشی نظر خواهی شود.

۱۱- بودجه

- افزایش نسبت هزینه‌های تحقیقاتی به تولید ناخالص ملی در شرایطی که این شاخص در کشورهای پیشرفته که در مواردی بیش از ۳ درصد هم هست ولی در ایران کمتر از ۰/۶ درصد است، ضروری به نظر می‌رسد، بهتر است سازمان‌های ذیربط، حسب قانون، اعتبارات لازم را به این امر تخصیص دهند.
- بودجه دانشگاه‌ها برابر نیازها و برنامه‌هایشان تأمین شود تا مجبور نشوند برای تأمین مالی با تأسیس پردیس‌های بین‌المللی به دنبال کسب درآمد باشند. بدیهی است دانشگاه‌ها نیز باید از راهکارهای لازم برای کسب بودجه غیردولتی و نهادهای دوستدار علم استفاده کنند.
- جذب بیشتر دانشجویان بین‌المللی، تقویت فرصت‌های مطالعاتی برای استادان خارجی، برگزاری دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت، میان مدت و بلند مدت بر اساس نیازهای روز جهانی، تزریق منابع مالی جدید به نظام آموزش عالی کشور را ممکن می‌کند.

۱۲- تجهیزات و امکانات

- بودجه لازم برای خرید امکانات آزمایشگاهی تأمین، مجوز به کارگیری کارشناس برای امور آزمایشگاهی اخذ و امکان نوسازی فضای آموزشی، تسهیلات و امکانات فرسوده و نامناسب و تجهیزات آزمایشگاه‌ها متناسب با نیاز دانشجویان و اعضای هیأت علمی و مطابق با استانداردهای بین‌المللی فراهم شود.
- تأسیس شرکت‌های دانش بنیان و تقویت واحدهای تولیدی و تحقیق و توسعه (R&D)، دسترسی سریع و تبدیل علم به فناوری روز را ممکن می‌کند. در این خصوص لازم است سازوکارها و تجهیزات لازم برای تبدیل علم به فناوری در کنار دانشگاه‌ها به وجود آید.

۱۳- اخلاق آکادمیک و فرهنگ دانشگاهی

- برای نهادینه کردن اخلاق در جامعه باید تلاش کرد و از اینکه نهادها و معتقدات دینی وسیله ایجاد اختلافات و رواج خشونت گردند، با جدیت اجتناب کرد.
- دانشگاه الگوی اخلاقی و اجتماعی جامعه و استادان دانشگاه، الگوی انسان‌های فرهیخته جامعه می‌باشند و برای رفتن به این سو همواره باید برنامه مشخص تدوین شود. یکی از معیارهای اصلی ارتقای اعضای هیأت علمی باید اخلاق آکادمیک باشد.
- آموزش و در کنار آن آموزش دینی برای نسل جوان دانشگاهی یک فن علمی خاص است. برای تعمیق دین در این گونه محیط‌ها ضمن پرهیز از هرگونه اجبار و فشار از روش‌های مطالعه شده در این زمینه بهره گرفته شود و معارف دینی با سلیقه پسندیده و درایت کامل عرضه گردد. ضرورت دارد دانشگاهها در خصوص زدودن خرافه‌گرایی در جامعه اهتمام جدی بورزند.
- جو فرهنگی دانشگاه باید براساس معیارهای اصیل اسلام باشد و نباید امور ضعیف و غیر مستند و خرافی در آن راه یابد.
- معارف اسلامی و امور فرهنگی دانشگاه با درایت و خردمندی بوده و دانشگاه مأمّن رواج فرهنگ دوستی و مهربانی و حفظ کرامت انسانی و مکارم اخلاق باشد.
- دانشگاه باید برای نهادینه کردن اخلاق در جامعه تلاش کند.
- با توجه به اینکه جامعه ایرانی ترکیبی از اقوام، ادیان و مذاهب گوناگون است، رفتارها و بیانات در جهت تقویت وحدت باشد.
- فرهنگ و افکار دینی دانشگاهی به ابزاری برای گروه‌های سیاسی و موجب دلسردی و نارضایتی افراد و گروه‌ها با عقاید و گرایش‌های سیاسی متفاوت نگردد.
- برای آگاهی دانشجویان از معارف اسلامی از اساتید واجد شرایط که بتوانند ارتباط خوبی با دانشجویان برقرار کنند و جوابگوی مسائل آنان باشند، استفاده شود.

۱۴- مهاجرت نخبگان

- شرایط راحت و مطمئن برای جذب فارغ‌التحصیلان ایرانی خارج و داخل در دانشگاه‌ها، مؤسسات تحقیقاتی، شهرک‌های علمی فناوری و واحدهای تحقیق و توسعه در کشور فراهم شود.
- ارج نهادن به نخبگان، افزایش امنیت اجتماعی، اصلاح روش‌های جذب، تسهیل مقررات اداری و افزایش امکانات علمی از جمله راهکارهای جذب نخبگان در داخل کشور است.

۱۵- ارتباطات بین‌المللی

- قابل عرضه بودن یافته‌های پژوهشگران در سطح بین‌المللی با تسهیل ارتباطات بین‌المللی پژوهشگران نسل اول با مجامع پژوهشی و دانشگاهی برون‌مرزی و توجه به زبان‌های بین‌الملل به عنوان ابزار دسترسی به منابع علمی دنیا مورد تأکید است.
- ارتباطات بین‌المللی و تبادل استاد و دانشجو توسعه و در جهت تسهیل جذب دانشجوی بین‌المللی بین وزارت علوم و وزارت امور خارجه توافقاتی اجرایی و کارا به وجود آید.
- ارتباطات بین‌المللی قوی در دانشگاه‌ها ایجاد و ضوابط و قوانین سهل‌تر برای رفت‌وآمدهای علمی تدوین و تصویب شود.
- امکانات ارتباطات اینترنتی برای دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی پژوهشی تقویت گردد.
- انعقاد قرارداد پروژه‌های علمی مشترک و دریافت پژوهانه‌های (گرانتهای) بین‌المللی این فرصت را فراهم می‌کند تا امکان حضور دانشجویان، پژوهشگران و دانشمندان بنام کشور در عرصه آموزش و پژوهش بین‌المللی فراهم شود.
- تقویت مبادله استاد، پژوهشگر و دانشجو در دوره‌های تحصیلات تکمیلی و پسا دکترا امکان دسترسی و ورود علم و فناوری مطابق با نیازهای علمی روز کشور را ممکن می‌کند.

۱۶- آینده‌نگری در علم و فناوری

- از آنجا که افزایش دانش، معرفت و دستیابی به فناوری‌های نوین از شاخص‌های پیشرفت و توسعه اقتصادی و اجتماعی محسوب می‌شوند، دستیابی به این شاخص‌ها و جایگاه شایسته در جهان با آینده‌نگری در علم و فناوری سازمان‌یافته و تعامل و مشارکت با سایر کشورها میسر می‌شود. این امر باید مستقل از سیاست‌زدگی باشد و به طور مستمر بررسی، ارزیابی، تحلیل، سیاست‌گذاری در نظام ملی، مستقر و نوآوری شود.

۱۷- امنیت و سلامت جامعه

- آلودگی‌زدایی مواد غذایی به آلاینده‌های شیمیایی، پایش مستمر و مقطعی آلاینده‌های شیمیایی در مواد غذایی، جایگزینی افزودنی‌های طبیعی به جای افزودنی‌های مصنوعی و شیمیایی، آگاهی دادن به کشاورزان و تولیدکنندگان غذا، به‌کارگیری روش‌های بهداشتی و پیشگیری از آلودگی در تولید غذا، نظارت کامل و مستمر کارشناسان نظارت بر سلامت غذا در مزارع تولیدی محصولات زراعی، باغی و دامی، مراکز پرورش آبزیان و زنبور عسل و محصولات کشاورزی اعم از مزرعه‌ای و گلخانه‌ای ضروری است.
- ترویج روش‌های صحیح تغذیه و همچنین فعال کردن کمیته واکنش سریع برای مقابله با عوامل بیماری که می‌تواند موجب فراگیری شود و تحت مراقبت درآوردن مناطق آلوده و قرنطینه کردن و تحت کنترل در آوردن بیماریه‌ها قبل از گرفتار شدن افراد جامعه از ضروریات است.
- باید فرهنگ سالم ماندن افراد جامعه بر فرهنگ عدم پیشگیری کافی و مریض شدن افراد و به درمان پرداختن تبدیل به پیشگیری بیشتر گردد و بخش مهمی از سرمایه‌های نظام سلامت برای تأمین عوامل سلامت و سالم ماندن هزینه شود.